

College van burgemeester en wethouders van De Fryske Marren

Heremastate 1

8501 AA Joure

Joure, 20 december 2024

Betreft: advies Concept Beleidskader Wonen-Welzijn-Zorg 2025-2040

Geacht college,

De Adviesraad Sociaal Domein De Fryske Marren (hierna adviesraad) is op 11 november 2024 door de beleidsmedewerker Maatschappelijke Ontwikkeling, [REDACTED], gevraagd advies uit te brengen aan uw college over het Concept Beleidskader Wonen-Welzijn-Zorg 2025-2040.

De richtlijn is besproken binnen onze werkgroep WMO/Jeugd en daarna voorgelegd aan de leden van de adviesraad op de reguliere vergadering van 19 december 2024.

De adviesraad adviseert in beginsel positief over het Beleidskader Wonen- Welzijn-Zorg 2025-2040.

Gemeente De Fryske Marren kijkt met dit beleidskader 15 jaar vooruit, op grond van gedegen vooronderzoek met een breed draagvlak. De uitkomst is een beeld van demografische ontwikkelingen met betrekking tot wonen, welzijn en zorg, de knelpunten en richtinggevende kaders.

De adviesraad is blij met het streven dat inwoners in elke kern zo lang mogelijk kunnen blijven wonen en dat kwetsbare inwoners kunnen blijven rekenen op zorg en ondersteuning nabij. Dat de nadruk komt te liggen op organisatie- en domein overstijgend samenwerken en dat de meest kwetsbare inwoners met een zware zorgvraag mogen blijven rekenen op passende zorg en welzijnsactiviteiten binnen een instelling. De wens om zorgaanbieders, wijkverpleging en huishoudelijke hulp geografische te verdelen lijkt de adviesraad een interessante ontwikkeling. Ook het streven om een stijgend aantal woonoplossingen te realiseren voor crisisopvang, een tijdelijk vangnet en alternatieve huisvesting voor aandachtsgroepen in onze samenleving vindt de adviesraad erg belangrijk. Afgaande op de serie "Stân fan Fryslân", van Omrop Fryslân in samenwerking met It Fries Planbureau van Omrop, lijkt gemeente De Fryske Marren met deze beleidskaders goed aan te sluiten bij visies die elders in de provincie worden gedeeld.

Toch wil de adviesraad een aantal kritische kanttekeningen plaatsen bij de opzet en uitgangspunten. Hieronder zetten we uiteen dat de rijke en complexe sociale voedingsbodem haar betekenis verliest in

Adviesraad Sociaal Domein De Fryske Marren
Postbus 101
8500 AC Joure
www.adviesraadsociaaldomein-defryskemarren.nl

Contactpersoon:

[REDACTED]
Ambtelijk secretaris

het gekozen beleidsformat. Daarnaast zitten we op dit moment al in een paradigmaverandering van denken over zorg en welzijn die een sterke invloed heeft op het beleid voor de komende jaren.

1. Beleidsformat

Het Beleidskader Wonen-Welzijn-Zorg 2025-2040 heeft mede betekenis gekregen aan de hand gesprekken met een breed maatschappelijk spectrum van 29 verschillende belanghebbenden. Daarmee kan het Beleidskader rekenen op een breed draagvlak. Deze vruchtbare ondergrond is voor een groot deel verdwenen door het gekozen beleidsformat met een reeks opsommingen en grafieken. Van de resultaten van al die gesprekken lezen wij niets terug, waardoor wij een deel van de context en daarmee betekenis van het Beleidskader missen. Onze zorg is dat dit gemis aan context en betekenis een rol kan gaan spelen wanneer over twee of vijf jaar uitvoerend beleid wordt geschreven aan de hand van het Beleidskader Wonen-Welzijn-Zorg 2025-2040. Wij adviseren dan ook om op korte termijn met uitvoeringsplannen te komen, waarin de context waarbinnen dit Beleidskader is ontstaan, kan worden meegenomen. De adviesraad wil graag geïnformeerd worden over de uitvoeringsplannen.

2. Paradigma verandering

Het Beleidskader Wonen-Welzijn-Zorg 2025-2040 vormt na tien jaar Wet Maatschappelijke Ondersteuning, Jeugdwet en Participatiewet een belangrijk markeringspunt. We kunnen terugkijken op tien jaar ervaring en daarvan leren. Deze inzichten worden onder andere verwoord door de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RVS) – ‘Anders leven en zorg’ (2022); door Erik Dannenberg in ‘Burgers gaan zelf laten zien hoe het kan’ (Dannenberg, 2024) en door Jos van der Lans en Pieter Hilhorst in ‘Je redt het niet met die enorme focus op individuele casuïstiek’ (Hilhorst & Lans, 2024).

De adviesraad vindt het opvallend dat in het Beleidskader Wonen-Welzijn-Zorg 2025-2040 de ‘individuele inwoner, eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid’ nog steeds centraal staan. Het zijn begrippen die een belangrijke rol hebben gespeeld bij de vormgeving van de participatiesamenleving, maar gaandeweg is uit onderzoek en ervaringen duidelijk geworden dat de focus op individuele kwetsbare inwoners bij beleidsvorming voorbij gaat aan de sociale context. Juist deze holistische context is ook een deel van de problemen en van mogelijke oplossingen. Met de RVS pleit de adviesraad ervoor om de komende vijftien jaar te werken aan een fundamentele verschuiving van cliëntgerichte zorg naar netwerkgerichte zorg, waarin een steunsysteem voor zorgrelaties centraal staat. Essentieel daarbij is dat naasten, vrijwilligers en professionals samen een team vormen. Om in een gelijkwaardige relatie de hulpvrager te ondersteunen (Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 2022, p. 73).

3. Netwerk en context centraal

Het netwerk van de hulpvrager staat centraal in de zorgverlening. Dit betekent dat professionals vanaf het begin een verbintenis aangaan met het netwerk van de hulpvragers. Als professionals vanaf het begin af aan een team vormen met naasten en vrijwilligers, kunnen zij de hulpvraag als een gezamenlijke opdracht beschouwen. Iedereen neemt een verantwoordelijkheid in de zorg op zich, vanuit verschillende rollen. Dit leidt tot een herijking van relaties.

De RVS pleit ervoor dat informele zorg niet op de tweede plaats na formele zorg komt, maar verleners van informele zorg van meet af aan gelijktijdig optrekken met beroepskrachten. Dit is een belangrijk verschil met het idee van de participatiesamenleving en van de nadruk op een instrumentele inzet van naasten en vrijwilligers die de zorg stutten. Er moet geen druk zijn om professionals pas aan boord te laten komen als naasten en vrijwilligers de zorgvraag niet meer aankunnen. Zonder oog voor hun

draagkracht is het vaak te laat en bestaat het risico dat naasten zelf hulpbehoevend raken (Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 2022, p. 64). Het Beleidskader Wonen-Welzijn-Zorg 2025-2040 lijkt op pagina 9, in 'Uitgangspunten in beeld' nog steeds te kiezen voor deze instrumentele inzet.

4. Hybride zorgsystemen

Deze hierboven beschreven hybride zorgsystemen kunnen goed aansluiten bij de wens om de gemeente geografisch te verdelen onder één zorgaanbieder van wijkverpleging en huishoudelijke hulp per wijk of dorp. Ze werken niet meer naast elkaar in hetzelfde gebied. Dit draagt direct bij aan beschikbaarheid van ambulante zorg in dorpen en wijken. Voor een houdbare zorg is het in het licht van de toenemende personeelsschaarste en vergrijzing nodig om verschillende mengvormen van betaalde en onbetaalde, georganiseerde en niet georganiseerde en meer en minder vrijwillige zorg ruimte te geven. We moeten naar een meer hybride zorgsysteem, met als belangrijke toetssteen dat tegenstellingen niet toenemen. Zodat iedereen de hulp ontvangt die nodig is en alle zorgverleners de maatschappelijke erkenning en waardering krijgen die hen toekomt (Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 2022, p. 73).

5. Schaarre vrijwilligers

Vrijwilligers zijn schaars; de afgelopen 10 jaar is het aantal vrijwilligers met 10% gedaald, aldus Planbureau Fryslân. Het is dan ook belangrijk dat de gemeente vrijwilligersinitiatieven ondersteunt en oog heeft voor de grenzen en inzetbaarheid en belastbaarheid van vrijwilligers. Daarnaast merken we met het oog op de geschetste paradigma verandering op, dat er in plaats van op de traditionele vrijwilligers, een beroep zal worden gedaan op mensen in het algemeen en dat dit een ander en minder vrijwillig karakter heeft. De zorg voor kwetsbare mensen wordt een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle inwoners.

6. Scherpe keuzes om behaalde gezondheidswinst duurzaam te verankeren in de samenleving

De uitdaging waar we als samenleving voor staan, vraagt om scherpe keuzes. De gemeente is in dit complexe dynamische proces financier, regisseur, beleidsontwikkelaar en uitvoerder, en daarmee verweven in de zorgnetwerken. Zij draagt daarmee de verantwoordelijkheid voor het borgen van goed toezicht op de kwaliteit van wonen, welzijn en zorg. De adviesraad vraagt de gemeente al enige jaren om, naast of in plaats van de huidige cliëntervaringsonderzoeken, een goede kwalitatieve monitoring uit de voeren van de effecten van de inspanningen die geleverd worden in het kader van de WMO, Jeugdwet en Participatiewet. Deze vraag wordt met het voorgestelde Beleidskader Wonen-Welzijn-Zorg 2025-2040 nog urgenter.

Ter afsluiting

In dit advies benadrukt de adviesraad enerzijds de positieve ambities en richtinggevende kaders die de gemeente de komende vijftien jaar voornemens is om te vertalen in uitvoeringsbeleid. Hieraan wil de adviesraad ook graag haar bijdrage leveren. Anderzijds is de adviesraad kritisch naar het gaat om het reduceren van de sociale complexe problemen en het gebruik van de oude mantra's van het versterken van individuele kwetsbare inwoner en te focussen op eigen verantwoordelijkheid. Naar idee van de adviesraad vraagt dit lange termijn beleidskader om ook de vervolgstappen te nemen richting een toekomst met een sterke sociale basis voor kwetsbare mensen in onze gemeente.

In de bijlage vindt u de lijst van gebruikte literatuur aan de hand waarvan dit advies mede tot stand is gekomen.

Met vriendelijke groet,

Adviesraad Sociaal Domein De Fryske Marren,

[Redacted]
H.J. Laros, voorzitter

[Redacted], secretaris